

„Discernământul politic și juridic” al Securității. Deghizările represiunii în timpul regimului Ceaușescu¹

Istoriografia de după 1989 a național-comunismului ceaușist a demonstrat legătura directă între „sistemul concentraționar al perioadei 1948-1964” și metodele de represiune „mai subtile”, dar „nu mai puțin omniprezente și constrângătoare” ale perioadei Ceaușescu. În fapt, dictatorul „a recurs la teroare de câte ori simțea nevoia”, așa cum a făcut-o cu unii disidenți din anii 1970 și 1980 sau cu muncitorii care s-au revoltat la Brașov în noiembrie 1987. Însă cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu și al familiei sale a creat o formă autohtonă, nouă, de represiune, a cărei principală caracteristică a fost deghizarea. Acest studiu, bazat pe documente aflate în arhiva CNSAS, surprinde unele caracteristici ale deghizării represiunii ceaușiste, propunând în același timp și o reevaluare a dimensiunilor opoziției interne față de acel regim, luând ca principal reper al evaluărilor perspectiva drepturilor omului.

Nicolae Ceaușescu și-a dorit atât adulara internă unanimă (și deci reducerea la tăcere „cu mijloace diversificate” a criticilor), cât și o reputație internațională de reformator și pacifist. Stau măturie sutele de volume editate în străinătate pe bani grei, propaganda mediatică neobosită prin care și-a obținut invitații din partea liderilor internaționali mai mult sau mai puțin proeminenți, până la semnarea, în 1975, a Actului Final de la Helsinki, prin care angaja România față de principiul respectării drepturilor omului. De aici ordinul trasat de dictator Securității, de a acționa „preventiv” și „sub acoperirea altor organe”, astfel încât, pe de o parte, frica insuflată populației să reducă tentația opoziției, iar pe de altă parte, actele de opoziție, atunci când se declanșau, să fie „neutralizate” cu „fermitate”, acționându-se pentru „destrămarea anturajelor”, înainte ca aceste acțiuni să fie cunoscute pe plan intern și mai ales extern. Se evitau astfel „implicațiile” (în limbajul aluziv al Securității – scandalul internațional), dar și șansa ca acțiunile respective să atragă mai mulți aderenți în țară și să devină mișcări de opoziție. Această doctrină a „prevenirii”, statuată de „Comandantul suprem” și „prelucrată” permanent cu toate organele de securitate a fost unul din motivele pentru care România a avut în acei ani o disidență mult redusă, cel puțin aparent, față de ceea ce știm că a existat în Polonia și în alte state din spatele Cortinei de Fier.

Studiind dosarele Securității, reiese cu pregnanță scopul declarat al represiunii: acela ca atât pe plan intern, dar mai cu seamă pe plan extern, să nu pară că ar exista opoziție în România. Obsesiile dictatorului, traduse în ordine ale conducerii Direcției Securității Statului (DSS) și planuri de măsuri ale direcțiilor centrale ale Securității, s-au axat în principal pe

* *Andrei Ursu, Fundația Gheorghe Ursu*

E-mail: andrei_ursu@yahoo.com

Primit la redacție la data de 16 martie 2018.

¹ Țin să mulțumesc pe această cale echipelor de Investigații și Cercetare de la CNSAS, în special doamnelor Germina Nagiț și Gianina Buzea, pentru ajutorul inestimabil în identificarea unora din documentele menționate în acest studiu.

stoparea fluxului scrisorilor și știrilor către și dinspre Europa Liberă și alte posturi de radio „reacționare”, știri care „defăimau” „situația din țară”, „mărețele realizări ale României” sau „unele persoane cu funcții înalte în Partid și Stat”. Se remarcă în acest cod semantic al Securității două aspecte grăitoare pentru gradul de îndoctrinare a poliției politice sub Nicolae Ceaușescu. Pe de o parte, interdicția de a se menționa numele acestuia, la fel ca în cazul unei divinități, în contextul „defăimării”. Pe de altă parte, substituirea referințelor la politica nefastă a acestuia cu „mărețele realizări” ale „societății noastre socialiste”. Se știe de altfel că până în ultima clipă (a se vedea stenogramele CPEx din decembrie 1989²), Ceaușescu a refuzat să accepte că el era ținta urii poporului și a Revoluției, punându-le pe seama unor „huligani” aflați în „slujba agenților străine” care voiau să „distrugă realizările poporului român” sau „integritatea teritorială a țării”. Este o substituie care, din păcate, se mai regăsește și astăzi, insistent și încă eficient, ca instrument de propagandă al unor guvernanți. Prin acest tip de retorică, cei aflați la putere vor să dezamorseze proteste populare și reacțiile unor foruri europene la adresa politicilor lor nedemocratice. La fel ca dictatorul și Securitatea, acești guvernanți etichetează și încearcă, din nou, să incrimineze reacțiile pașnice și legitime ca „defăimare a țării și a națiunii”.

În România dictaturii ceaușiste, întreaga populație era suspectă. Din ordinul „Comandan-tului suprem” și al Ministrului de Interne, Tudor Postelnicu, trebuiau identificate „în localități, medii, obiective, toate elementele pretabile de acțiuni protestatate”³. Se cerea împiedicarea deplasării acestora la București și a contactelor cu străinii, iar cei cu „atitudini necorespun-zătoare” intrau sub lupa ofițerilor de securitate, a informatorilor și a „mijloacelor informative și operative” (ascultarea telefoanelor, microfoane, deschiderea corespondenței etc.). Toate direcțiile Securității se ocupau cu identificarea și „neutralizarea” autorilor de „înscrieri dușmănoase” sau cu intenții „ostile”. O „neutralizare” care trebuia făcută „cu discernământ politic și juridic”.

I. Evoluția conceptului de „discernământ politic și juridic”

Această sintagmă apare încă din 1970 în manualul strict secret *Bazele muncii de securitate*⁴. Volumul este co-autorat de Iulian Vlad, pe atunci colonel, cel care urma să devină șeful până la capăt al Securității ceaușiste și să participe direct la represiunea sângeroasă de la Revoluție, pentru care a fost condamnat (și apoi grațiat într-un mod suspect de Ion Iliescu). Manualul, „primul de acest gen”, era considerat „un instrument eficient în îndeplinirea sarcinilor de serviciu”, conceput, „așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu”, pe bază „sarcinilor de partid” și a „prevederilor legilor Republicii Socialiste România”⁵. Nu se putea pune deci problema că un ofițer care aplica litera manualului ar fi putut comite ceva ilegal, pentru care să fie tras la răspundere. Manualul statuează că „principala preocupare a organelor securității o constituie prevenirea oricărei acțiuni de natură să pună în pericol securitatea statului”, acțiuni ce includeau „acte ostile orânduirii noastre sociale și de stat”. Ofițerii de securitate „trebuie să dea dovadă în orice împrejurare de orientare și discernământ politic” pentru a putea deosebi între „manifestările de natură ostilă” și „nemulțumirile personale”.

² (<http://revista22.ro/7359.html>)

³ Arhiva CNSAS, D 16527, vol. 63, p. 4.

⁴ Arhiva CNSAS, D 17870, vol. 146.

⁵ A se vedea Prefața.

Semnificativ pentru acest manual este incriminarea „propagandei împotriva orânduirii socialiste” (art. 166 din Codul penal), respectiv „propaganda pentru schimbarea orânduirii socialiste”. Mai mult, este incriminată „redactarea scrierilor cu conținut dușmănos”, chiar „fără a fi difuzate”, inclusiv „notele”⁶. După cum se va vedea în continuare, art. 166 al aceluși Cod penal, și mai ales interpretarea cuvântului „preventiv” dată în manualul citat – evident încălcând flagrant dreptul elementar al omului la liberă exprimare a opiniei – a constituit baza prigoanei împotriva a mii de disidenți și opozanți, chiar atunci când aceștia nu au apucat să-și distribuie scrierile „ostile” regimului Ceaușescu, și cu atât mai puțin să devină cazuri cunoscute.

Pe fundalul creșterii cultului „celui mai iubit fiu” (cu „tezele din iulie” și mini-revoluția culturală de inspirație asiatică din 1971), fostul ministru de Interne, Ion Stănescu, redacta în 1972 lucrarea secretă „Discernământul politic și juridic, cerința principală a organizării și desfășurării activității organelor de Securitate și Miliție”⁷. După ce în primele 20 de pagini autorul slăvește partidul și pe „tovarășul Nicolae Ceaușescu”⁸, aflăm că „în conceperea și realizarea acțiunilor de curmare a unor activități antisociale trebuie să acționăm diferențiat, pornind de la interesele securității statului (...). Când un legionar cunoscut cu manifestări ostile are la activul său și alte fapte penale, este preferabil să-l trimitem în judecată pentru cele din urmă și, în acest caz, securitatea să nu se afișeze. Recurgem la trimiterea sa în judecată pentru activitate contra securității statului *numai atunci când nu avem altă posibilitate (subl.m.)* și când situația operativă impune luarea acestei măsuri”⁹.

Motivul și sursa acestei „metodici” sunt enunțate explicit: „Se impune, în această privință, aprofundarea și însușirea temeinică a indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu care, în cuvântarea la Consfătuirea cu activul de bază al Ministerului de Interne, ne atrăgea atenția: «Se știe că *măsurile din domeniul securității statului au mari implicații politice (subl.m.), sociale, atât interne cât și internaționale (subl.m.),* ele angajează țara, partidul, întreaga societate»”. Se sugera astfel, evident, lucrătorilor de securitate, să găsească încadrări juridice pentru faptele persoanelor urmărite (în special pentru „propagandă împotriva orânduirii socialiste”) care să nu aibă „implicații politice”, mai ales „externe”. Se cerea încadrarea sub „alte infracțiuni” decât cele politice, aspect pe care Ministrul de Interne Stănescu pretindea că „legiuitorul (l-)a lăsat *la latitudinea organului de urmărire penală (subl.m.)*”¹⁰. Dincolo de litera legii, aceste măsuri luate „în baza indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu” trebuiau să servească explicit „intereselor politice ale partidului”, care în acel moment însemnau deja, în cvasi-totalitate, interesele dictatorului: „Cadrele noastre trebuie să cunoască la perfecție politică internă și externă a partidului (...) pentru a se orienta bine din punct de vedere politic în situațiile complexe pe care le întâlnesc în munca lor, respectiv (...) *de a lua măsuri care să concorde pe deplin cu interesele politice ale partidului și statului*”¹¹ (subl.m.).

Deghizarea în fapte de drept comun a acțiunilor opozanților regimului era inițial, la rândul ei, camuflată sub un pretext legal: încadrarea „neîntemeiată” la infracțiuni „contra securității

⁶ A se vedea p. 20, 21, 80, 81, 251.

⁷ Arhiva CNSAS, D 5625.

⁸ Un exemplu: „Prin înaltă ținută științifică, izvorâtă din aplicarea creatoare a marxism-leninismului la realitățile concrete din România, raportul prezentat de secretarul general al partidului ridică pe o treaptă superioară gândirea teoretică a partidului” etc.

⁹ A se vedea f. 24.

¹⁰ A se vedea f. 41.

¹¹ A se vedea f. 30.

statului” ar fi fost, „în fond, o ilegalitate”. Însă ca și cum motivul ilegalității, (simptomatic!), nu ar fi fost de ajuns, adevăratul motiv al deghizării represiunii este imediat explicat: încadrarea politică „*crează impresia unei activități intense împotriva orânduiri noastre socialiste, deși nu-i vorba de o asemenea activitate, ci de alte infracțiuni (subl.m.)*”¹². Se observă grija aparatului represiv pentru nevoia crescândă a dictatorului de loialitate unanimă și popularitate – un dictator a cărui imagine se suprapunea deja cu „orânduirea socialistă” – și care se înconjurase de o nomenclatură servilă, fără curajul să-i raporteze existența unei opoziții interne. Mai mult, Securitatea veghea în continuare la diminuarea „implicațiilor externe”: „se lovește în prestigiul țării noastre pe plan internațional. Este chiar încurajată intensificarea activității dușmănoase a cercurilor reacționare din străinătate și a serviciilor de spionaj, precum și a anumitor elemente ostile din interior”¹³.

II. „Discernământul politic” ca formă de disimulare a represiunii generale și sistematice

În aceeași măsură cu dezacordul intern, Ceaușescu nu suporta criticile din afară legate de nerespectarea drepturilor omului, mai ales în condițiile în care el însuși a semnat, în 1975, Actul final de la Helsinki. Conceptul de „discernământ politic și juridic” a devenit astfel, în timp, *un nume de cod pentru disimularea represiunii*. Pe de o parte, ca instrument preventiv principal, Securitatea trebuia să însuflească groază în rândul populației. Pe de altă parte, represiunea nu trebuia cunoscută în afară și, mai mult, Ceaușescu însuși trebuia alimentat cu iluzia susținerii entuziaste de către întreaga populație.

Între acești parametri aparent contradictorii acționa „discernământul politic și juridic” al lucrătorilor de securitate. La ordinul conducerii Departamentului Securității Statului, direcțiile erau chemate „să militeze (...) cu toată răspunderea și capacitatea pentru traducerea exemplară în viață a excepționalelor orientări politice pe care ni le dă Comandantul Suprem”¹⁴. Securiștii trebuiau să prevină orice „atitudini ostile” prin „supravegherea informativă generală” și frică. Dar atunci când era descoperită, „atitudinea ostilă” (cum ar fi „înscrisurile cu conținut dușmănos”) trebuia „neutralizată” cât mai repede, înainte să fie cunoscută, să aibă aderenți sau să se transforme în „fapte dușmănoase”, cu posibile „implicații” – respectiv ecouri în străinătate. „Neutralizarea” se realiza prin „combinații informative”, prin „pătrunderea secretă în locuința unui element urmărit”, prin „recrutarea informatorilor din anturaj” și „infiltrarea de informatori în anturaj”, prin „filaj”, „dezinformarea celui urmărit”, „controlul scrierilor ascunse”, „tehnica operativă” (ascultarea telefoanelor, citirea scrisorilor, instalarea de microfoane etc.), „urmărirea informativă”, „influențarea pozitivă” (adică amenințări), „acțiuni de dezinformare” în anturaj și „compromiterea și izolarea elementelor principale”, „legende” (diseminarea de informații false, dar verosimile, cu privire la „obiectiv”), „crearea de disensiuni între elementele urmărite și destrămarea anturajelor lor”, „avertizarea celui urmărit”, crearea „convingerii” persoanelor urmărite că „descoperirea activității lor se datorește vigilanței unor oameni cinstiți cu care au venit în contact” (deci nu informatorilor sau a trădării

¹² A se vedea f. 44.

¹³ Arhiva CNSAS, D 5621, f. 44.

¹⁴ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 41 verso.

membrilor anturajului); în ultimă instanță, persoana urmărită putea fi reținută „de către alte organe (de *miliție (sub.m.)*, de grăniceri etc.) sau *sub acoperirea acestora (subl.m.)*”¹⁵.

Securitatea era chemată să pună în balanță potențialul ca, în funcție de „reacțiile obiectivului”, „acesta să coopereze”, eventual să fie „inclus în rețeaua informativă”¹⁶ (caz în care nu se mai continua urmărirea informativă sau penală) sau să rămână „ostil”, situație când erau necesare „măsuri ferme” de „neutralizare”. Aceste măsuri trebuiau aplicate „cu maximum de orientare și *discernământ (subl.m.)*, pentru ca să nu se dea în nici un mod prilej de creare a unor false probleme, de exagerări, care să prolifereze, *să fie preluate în exterior și folosite în scopuri ostile (subl.m.)*”. În acest sens, „măsurile de prevenire erau mai intens orientate spre cele de influențare sau de intervenție realizate prin intermediul altor organe”¹⁷, respectiv, „de regulă, *sub acoperirea organelor de miliție (subl.m.)*”¹⁸.

III. Prevenirea prin delațiune, izolare și frică

Ca mijloc „preventiv” principal, generalizat și sistematic, Securitatea trebuia să insuflă groază în rândul populației. Cetățenii de rând trebuiau să fie conștienți de repercusiunile grave ale unor eventuale acțiuni, sau doar atitudini sau „înscrisuri ostile”, după cum s-a văzut, chiar „fără a fi difuzate”. Crearea unei atmosfere care să înspăimânte se realiza, printre altele, prin proiectarea unei imagini de *ubicuitate* a Securității și informatorilor. Conform documentelor, „prin poziția pe care o au în mediul în care trăiesc sau muncesc”, „informatorii”, „colaboratorii”, „rezidenții”, „gazdele caselor de întâlniri” contribuiau „efectiv la prevenirea, descoperirea și curmarea acțiunilor întreprinse de elementele ostile”, asigurând supravegherea informativă generală¹⁹. Mijloacele de prevenire mai includeau:

Terorizarea celor urmăriți sau anchetați

- „Imprimarea unui stil de muncă *ofensiv (subl.m.)* întregii activități de cunoaștere și prevenire”, conform prevederilor „Programului special de măsuri al Departamentului Securității Statului”²⁰;

- „Imprimarea unui caracter ofensiv tuturor interogatoriilor și manifestarea unei *fermități sporite pentru descoperirea cu operativitate a tuturor participanților (...)* (subl.m.)”²¹;

- Torturarea și uciderea unor disidenți, cum a fost cazul lui Gheorghe Ursu („mi-a spus că era bătut de anchetator, ofițer de Securitate, întrucât acesta dorea să divulge și numele altor colegi ai inginerului Ursu”)²²;

- „[În] cazurile care privesc acțiuni și manifestări dușmănoase cu caracter propagandistic,... în acțiunile de ripostă hotărâtă împotriva propagandei nocive din exterior... în curmarea unor astfel de activități, *să renunțăm la măsurile timide și de suprafața și să acționăm cu toată fermitatea (subl.m.)*”²³.

¹⁵ Arhiva CNSAS, D 17870, vol. 146, f. 163-307.

¹⁶ Idem, f. 304.

¹⁷ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 86.

¹⁸ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 23.

¹⁹ Arhiva CNSAS, D 17870 vol. 146, f. 98.

²⁰ Revista *Securitatea* nr. 3 (75)-1986, f. 45-46.

²¹ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 40 verso.

²² Dosarul de la Curtea de Apel București nr. 2500/2/2017, vol. 8, f. 110, declarație de martor.

²³ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 41 verso.

Anchetarea și reducerea la tăcere și a cetățenilor străini

Străinii care ar fi putut informa opinia publică internațională asupra situației drepturilor omului din România erau cu toții în vizorul Securității. Un exemplu este cazul cetățeanului străin cu numele de cod „JEAN”. Acesta „se documenta asupra drepturilor și libertăților credincioșilor din România”, acționând, aprecia Securitatea, pentru „crearea unei disidențe”. Din dosare aflăm că:

- Securitatea, „având în vedere pericolozitatea socială a acestei acțiuni”, „a trecut de îndată la prevenirea și neutralizarea activităților preconizate”, respectiv

- a trecut la „cercetarea și avertizarea lui JEAN” folosind un informator „cu funcție de conducere în cadrul unui cult neoprotestant”, care a rămas conspirat. Cetățeanul străin „a recunoscut în procesul anchetei faptele reținute în sarcina sa, fără a face referiri la persoana informatorului”, luându-se de asemenea „măsurile informativ-operative” pentru cunoașterea „eventualelor încercări de proliferare a ideilor și concepțiilor disidente pe raza județului”²⁴.

În general, „măsurile de prevenire împotriva cetățenilor străini” necesitau „discernământ sporit, cu participarea organelor de cercetare penală a securității, iar finalizarea acestora se va face, de regulă, sub acoperirea altor organe [pașapoarte, miliție (subl.m.) etc.]”²⁵. Evident, aceasta pentru că, deși se urmărea înfricoșarea acelor cetățeni străini, ei nu trebuiau să știe – și să facă cunoscut în Occident – faptul că au fost obiectul urmăririi, în mod oficial, de către poliția politică din România.

Punerea în dezbatere colectivă

Era o metodă de înspăimântare a colegilor de la locul de muncă al „obiectivului”. Se pune în aplicare „nemijlocit de organele securității” numai în cauze care „puteau face obiectul publicității și existau date care justificau convingerea că, prin acțiunile respective, se exercită o influență pozitivă sporită asupra făptuitorilor și a altor persoane” – „influența pozitivă” însemnând înfricoșarea respectivilor până la punctul în care renunțau la „manifestările ostile”. Metoda se aplica „inclusiv pentru redactarea și difuzarea de înscrisuri cu conținut necorespunzător”²⁶.

Metodologia avertizării

Metodologia prevedea ca atunci când „faptele puteau face obiectul publicității” și se aprecia că acțiunea va avea „efect educativ”, avertizarea urma să se facă „și în prezența altor persoane (până la 3-5) cu autoritate și influență asupra celor în cauză”. Pentru „sporirea fermității în vederea descurajării, dezvoltarea *opinie de masă împotriva faptelor comise*” (subl.m. – adică insuflarea fricii în populație), conducerea Direcției Securității Statului (DSS), prin Iulian Vlad, Nicolae Pleșiță și Tudor Postelnicu, cereau „să se folosească mai intens metodele *avertizării și punerii în discuția colectivelor de oameni ai muncii*”²⁷. Se propunea și „avertismentul milițienesc”: „Când situația operativă permite (...), avertizarea poate fi efectuată de ofițeri de securitate *sub acoperirea altor organe* (miliție, pașapoarte etc.) (subl.m.)”²⁸.

²⁴ Revista *Securitatea* nr. 3 (75)-1986, f. 45-46.

²⁵ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 99.

²⁶ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 99 verso.

²⁷ Arhiva CNSAS, D 131, vol. 1, PII, f. 1-10.

²⁸ Arhiva CNSAS, C 4038, vol. 1, f. 31.

Prin destrămarea de anturaje

Securitatea pune accent pe „compromiterea și izolarea elementelor care inițiază asemenea anturaje”. Se urmărea „prevenirea constituirii de anturaje cu preocupări ostile”, și anume când acestea „se află doar în stadiu inițial de constituire”²⁹.

Coroborând diferite documente și dosare de urmărire informativă (DUI), putem deduce ce înțelegea Securitatea în limbajul său eufemistic prin „influențare, temperare, atenționare, avertizare, punerea în discuție a colectivului de muncă”: intimidări, amenințări, șantaj, hărțuire, retrogradări, până la pierderea serviciului³⁰.

IV. Universul concentraționar ceaușist: represiunea generalizată și sistematică

Pentru prevenirea diseminării și coagulării acțiunilor de opoziție „s-a ordonat ca la toate nivelurile să se ia măsuri” pentru izolarea celor din provincie care ar fi avut intenția să vină la București ca „să se adreseze diplomaților, ziariștilor și altor cetățeni străini, postului de radio „Europa Liberă” etc. cu diferite plângeri sau scrisori cu caracter calomniator”. Trebuiau identificate „în localități, medii, obiective, toate elementele pretabile de acțiuni protestatere”³¹.

În 1978, „pe bază indicațiilor Comandantului nostru suprem, Conducerea Departamentului securității statului” a ordonat să se ia „toate măsurile ce se impun pentru cunoașterea și prevenirea, cu promptitudine a activității acelora care duc acțiuni ostile și se dedau la orice fapte antisociale sub influența propagandei din exterior”³².

Ca într-o stare de asediu, securiștii erau condiționați pentru prevenirea oricărei forme de protest. Astfel, „fiecare lucrător” de Securitate și „șefii nemijlociți ai acestora” se făceau „răspunzători de orice acțiune protestatară, de stradă, indiferent de natura sau scopul urmărit”³³. Regimul cunoștea legislația internațională cu privire la drepturile omului. Ceaușescu doar semnase – evident formal, duplicitar – Actul final de la Helsinki. Tocmai de aceea încălcarea acestor drepturi, care făcea obiectul infrațiunilor împotriva umanității, trebuia cu orice preț ascunsă. O probează și următorul ordin: „Toți lucrătorii de securitate și miliție trebuie să cunoască persoanele care au devenit, chiar peste noapte, nemulțumite că nu li s-au rezolvat cererile, scrisorile, reclamațiile etc., dar mai ales pe cei care sunt semnați de rețeaua informativă (...). O subliniere aparte se impune pentru cei care uzează de prevederile Conferinței de la Helsinki, cu privire la drepturile omului și cei care provoacă, inițiază sau incită stări de spirit conflictuale”³⁴.

Dintr-un raport din 1981 al Direcției a VI-a (cercetări penale) aflăm că până și nemulțumirile legate de penuria de alimente (ce avea abia să se acutizeze ulterior, pe parcursul a aproape o decadă) erau „contracarate cu fermitate” ca „fapte antisociale”: „Numărul relativ ridicat la care s-a menținut numărul avertizărilor [sic!] a fost determinat de necesitatea de a se contracara cu fermitate faptele antisociale comise ca urmare a intensificării propagandei

²⁹ Idem, f. 100.

³⁰ A se vedea, ca exemplu, Arhiva CNSAS, C 4038, vol. 1, f. 44 și altele. Acest volum poate fi consultat și pe site-ul Fundației Gheorghe Ursu; conține „Correspondența cu direcțiile centrale pe linia de măsuri prevenire 84-89”.

³¹ Arhiva CNSAS, D 16527, vol. 63, f. 4.

³² Arhiva CNSAS, D 16527, vol. 63, f. 3.

³³ Arhiva CNSAS, D 16527, vol. 63, f. 4.

³⁴ Arhiva CNSAS, D 16527, vol. 63, f. 4.

dușmănoase exercitate de cercurile reacționare din exterior, (...) precum și a interpretării, de pe poziții dușmănoase, a unor dereglări temporare în aprovizionarea populației cu produse agroalimentare”³⁵.

V. Deghizarea anchetelor politice în cazuri de drept comun

Citind atent ordinele conducerii DSS, planurile de măsuri ale direcțiilor centrale, articolele „strict secrete” din revista *Securitatea*, prelucrările cu securitățile județene și unele dosare „problemă”, descoperim că sensul conceptului de „discernământ politic și juridic” devenise, la sfârșitul anilor '70, acela de travestire a represiunii în acuzații fabricate de Securitate cu titulatura de infracțiuni de drept comun, „sub acoperirea altor organe”, cu precădere ale miliției și procuraturii. Se evita astfel eticheta de „disident”, ancheta politică, „publicitatea” în afară și, în consecință, reacțiile de la „Europa Liberă”, ale organizațiilor pentru drepturile omului și ale guvernelor occidentale. În esență, ordinele cereau ca atunci când cazul politic nu era încă cunoscut în exterior, când „obiectivul” nu se lăsa „influențat pozitiv” nici în urmă avertizării (prin intimidare, amenințări) și exista potențialul de a deveni cunoscut, ancheta să fie deturnată într-o învinuire de drept comun: furt, delapidare, viol etc. sau într-un caz de boală psihică. Aceeași „metodică” se aplica și atunci când, în timpul anchetei în stare de libertate, „elementul ostil” nu colabora, apărând astfel necesitatea anchetării sale în detenție, cu mijloace „specifice”, „renunțând la măsurile timide și de suprafață și acționând cu toată fermitatea” pentru „lămurirea tuturor legăturilor” respectivului. Era evident vorba de a obține de la acesta, prin tortură, declarații „de interes informativ-operativ” împotriva altor „elemente ostile” din anturajul său.

Pentru Securitatea ceaușistă, transformarea într-un caz de drept comun mai avea „avantajul” de a compromite opozantul respectiv, atât pe plan intern (contribuind astfel la „destrămarea anturajului”), cât și pe plan extern. Se reducea astfel șansa ca respectivul caz, cu aspectul său politic, să ajungă să fie cunoscut și difuzat la „Europa Liberă”.

Mai mult, se evita alertarea guvernelor occidentale – în special pe cel al Statelor Unite, unde Ceaușescu s-a bucurat până în 1987 de clauza națiunii celei mai favorizate. Se știe că guvernul american condiționa acordarea clauzei de respectarea drepturilor omului. În 1987, Congresul SUA a votat să retragă României clauza, tocmai datorită informațiilor despre prigoana politică orchestrată de regimul Ceaușescu, prigoană care a ajuns în sfârșit la cunoștința unor senatori americani³⁶.

Se știe că metoda de mascare a disidenței în „alte fapte” s-a aplicat cel puțin în cazurile lui Vasile Paraschiv („afecțiuni psihiatrice”), Gheorghe Ursu („operațiuni cu valută”), muncitorilor care s-au revoltat la Brașov în 1987 („vandalism”) și parțial grupului Petre Mihai Băcanu (alte învinuiri). Documentele studiate însă la CNSAS și prezentate în cele ce urmează arată însă că metoda a fost aplicată în sute sau probabil mii de alte cazuri rămase deocamdată mai mult sau mai puțin anonime. Aceste documente demonstrează și faptul că opoziția internă

³⁵ Arhiva CNSAS, D 552, f. 18.

³⁶ A se vedea „Congressional record” – US Senate din 26 iunie 1987 (<https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/GPO-CRECB-1987-pt13/pdf/GPO-CRECB-1987-pt13-4-2.pdf>). Documentul atestă că datorită mai multor cazuri de încălcări ale drepturilor omului (printre care cazul Ursu și cazul Gheorghe Calciu Dumitreasa), senatorul Armstrong a propus un amendament de retragere a clauzei României. Amendamentul (numit Armstrong-Dodd) a fost aprobat.

împotriva regimului de dictatură al lui Ceaușescu a fost cu siguranță mai largă, cazurile cunoscute până acum nefiind decât „vârful aisbergului”.

VI. Ordinele de deghizare a anchetelor devin explicite

Anchetarea opozanților sub pretexte de drept comun era evident ilegală chiar și pentru „legalitatea socialistă” a dictatorului Ceaușescu. În consecință, promovarea ei s-a făcut inițial într-un mod voalat, codificat. Anumiți termeni aveau roluri speciale: „discernământul politic și juridic”, după cum s-a mai arătat, era invocat pentru a sugera folosirea altor învinuiri decât cele politice. Termenul „anumite implicații” se referea la un scandal internațional. Înscrișuri „interpretabile” sau „dușmănoase”, acțiuni „ostile”, atitudini „necorespunzătoare”, fapte „antisociale”, „anarhice”, elemente „turbulente”, „știri tendențioase la adresa României și a conducerii de partid și de stat” erau tot atâtea sintagme eufemistice ce desemnau contestarea regimului Ceaușescu, iar „căutarea de informații” cu privire la „infrafracțiuni de drept comun” însemna de fapt fabricarea acestor acuzații.

La sfârșitul anilor '70, deghizarea represiunii era ordonată explicit de către conducerea DSS. Astfel, în „Planul de măsuri pentru intensificarea activității de cunoaștere, prevenire și neutralizare a acțiunilor dușmănoase inițiate de foști condamnați pentru infrafracțiuni contra securității statului”³⁷ semnat de Iulian Vlad (șeful securității interne) și Nicolae Pleșiță (șeful Departamentului de Informații Externe) și aprobat de ministrul de Interne Tudor Postelnicu se învedera cadrelor de securitate că „În vederea cunoașterii oricăror încercări de activitate dușmănoasă”, pentru „sporirea fermității în vederea descurajării”, „se vor aplica în scop preventiv (...) informațiile referitoare la fapte infracționale de competența organelor de miliție, ori comportări imorale, în vederea *compromiterii și izolării (subl.m.)*” opozanților regimului³⁸.

Aceste ordine erau aplicate de toate direcțiile de securitate, centrale și județene. De exemplu, dintr-un raport al Direcției I aflăm că „Pentru sporirea eficienței muncii preventive, s-au avut în vedere și faptele săvârșite de către elementele dușmănoase, *date în competența miliției (subl.m.)*”³⁹.

Într-un plan de măsuri rezultat din „Consfătuirea cu șefii serviciilor de informații interne” din 30 aprilie 1975, se stipula: „Să se caute informații cu privire la infrafracțiuni de drept comun săvârșite de cei urmăriți și *să se înceapă urmărirea penală de către Miliție (subl.m.)*, iar în cadrul cercetărilor, *să se clarifice și aspectele de natură dușmănoasă (subl.m.)*”. De observat că această metodă s-a aplicat întocmai în cazul Gheorghe Ursu⁴⁰. Același plan de măsuri rezultat din consfătuirea amintită releva faptul că „începerea urmăririi penale de către miliție contribuie la compromiterea elementelor urmărite și a dat rezultate bune”⁴¹.

Dintr-o notă a securității județene Bacău din 29 iulie 1978 cuprinzând „problemele ordonate la convocarea cu șefii de securitate județene, care a avut loc la conducerea Ministerului și a Departamentului Securității Statului, condusă de tovarășul Tudor Postelnicu” și la care a

³⁷ Arhiva CNSAS, D 131, vol. 1, P. II, f. 1-10.

³⁸ Arhiva CNSAS, D 131, vol. 1, P. II, f. 4.

³⁹ Arhiva CNSAS, D 131, vol. 1, P. I, f. 95.

⁴⁰ (http://gh-ursu.org.ro/cazul_pirvulescu.html); a se vedea și rechizitoriul întocmit de Secția Parchetelor Militare foștilor miniștri Homostean și Postelnicu, și securiștilor Pîrvulescu și Hodiș (<http://gh-ursu.org.ro/20160729-rechizitoriu-anonimizat.pdf>).

⁴¹ Arhiva CNSAS, D 13110, vol. 9, f. 105.

participat cu siguranță și șeful securității interne Iulian Vlad, aflăm că „S-a mers prea mult pe linia unor măsuri de securitate pură, am ieșit prea mult în față, fapt ce a fost exploatat de mai multe persoane, organizații internaționale și, în loc să ne facem un serviciu, ne-am făcut un deserviciu. Toți lucrătorii de securitate să ia măsuri ferme pentru contracararea oricăror influențe ostile și activități clandestine (...), însă fără ca acțiunile noastre să constituie prilej de adresare a celor interesați (...) la diferite organe și organisme internaționale și să facă uz de drepturile omului”⁴².

Și în rapoartele Direcției a VI-a cercetări penale regăsim executarea aceluiași ordine de substituire a acuzațiilor politice cu unele, fabricate, de drept comun: „În cercetarea autorilor de înscrisuri ostile, s-a acordat o mai mare atenție stabilirii cu certitudine a mobilului și a scopului urmărit de făptuitori, iar atunci când s-a impus tragerea lor la răspundere penală, am realizat aceasta prin trimiterea în judecată pentru infracțiuni de drept comun. În acest mod, s-a evitat a se da «eticheta» de persecutați pentru așa zisul «delict de opinie» unor elemente despre care am reușit să stabilim, prin extinderea cercetărilor, că în realizate erau hoți sau delapidatori”⁴³.

VII. Un dosar de „siguranță națională” și cosmetizarea unui criminal

O mare parte a dosarului-problemă „Eterul”, care viza urmărirea și „neutralizarea” de către Securitate a angajaților și colaboratorilor postului de radio „Europa Liberă”, respectiv primele 55 de volume, a fost printre primele documente ale Securității predate la CNSAS de către SRI. Volumul 56 și următoarele au fost reținute însă de SRI în 2001 sub pretextul „siguranței naționale”, deși conține exclusiv planuri de măsuri și acțiuni ale Securității, „pentru contracararea și neutralizarea activității ostile desfășurate de posturile de radio străine, în special «Europa Liberă»”⁴⁴. Citind nota strict secretă a lui Iulian Vlad și Nicolae Pleșiță de la fila 1, putem întrezări motivația probabilă, și anume acoperirea celor doi de învinuiri pentru crime împotriva umanității. Această notă conține, printre altele, „sarcina principală a întregului aparat al Departamentului Securității Statului”, anume „limitarea scurgerii de informații către aceste posturi de radio, reducerea hotărâtă a corespondenților din țară ai acestora, contracararea și neutralizarea oricăror încercări de denigrare a realităților societății noastre socialiste, de propagare a ideilor de natură să incite la manifestări protestatere sau de dezordine, compromiterea, influențarea și dezbinarea angajaților secției pentru România ai postului de radio «Europa Liberă» etc.”⁴⁵ Sub masca ubicuă a „discernământului politic și juridic”, șefii poliției politice din acea vreme ordonau să se acorde „o atenție specială... demascării ca *infractori de drept comun (subl.m.)*, elemente parazitare, bolnavi psihici etc., prezența în emisiunile postului de radio «Europa Liberă» ca «protestatari» ori «disidenți»”⁴⁶.

Toate direcțiile Securității, inclusiv Unitatea de luptă antiteroristă (U.S.L.A.) aveau ca sarcini prioritare „neutralizarea fermă” a tuturor persoanelor care „audiază și colportează știrile posturilor de radio străine”, „manifestă intenții de a lua legătură (direct sau prin intermediar) cu aceste posturi”, „furnizează în exterior date cu conținut calomniator”, sau „fac

⁴² Arhiva CNSAS, D 16527, vol. 63, f. 99 verso.

⁴³ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, Direcția Cercetări Penale – Rapoarte, f. 5.

⁴⁴ Arhiva CNSAS, D 21, vol. 55, coperta și f. 1.

⁴⁵ Arhiva CNSAS, D 21, vol. 55, f. 1 verso.

⁴⁶ Arhiva CNSAS, D 21, vol. 55, f. 4 verso.

legătura între elementele din țară și angajații sau colaboratorii posturilor de radio străine”, „invocând în mod sistematic o pretinsă lipsă de drepturi cetățenești”. Această probă importantă într-un eventual proces al crimelor comunismului ceaușist probabil că nu le-a căzut bine lui Iulian Vlad și apărătorilor săi din SRI de la acea vreme⁴⁷.

De remarcat este și faptul că aproape toate aceste priorități ale Securității legate de „neutralizarea intelectualilor semnați că întrețin legături cu angajații postului de radio «Europa Liberă»”, în speță cu „subredacția acestui post de la Paris, condusă de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca” și „descoperirea și anihilarea canalelor de legătură între elemente ostile din țară și acei angajați” s-au regăsit printre acuzațiile împotriva lui Gheorghe Ursu și au reprezentat subiectul principal al anchetei asupra acestuia la Direcția a VI-a a Securității⁴⁸.

Deși multe dosare esențiale pentru lămurirea crimelor legate de Revoluție și de evenimentele de la Brașov '87 încă nu au fost predate de SRI, în dosarele existente la CNSAS se găsesc sute de note, rapoarte, planuri de măsuri aprobate sau criticate pentru „lipsa fermității” față de „cercurile ostile” de către „tovarășul General colonel Iulian Vlad”⁴⁹. Obsesiile acestuia – preluate direct de la Ceaușescu – erau „cei cu preocupări scriitoricești”, „înregistrările cu conținut ostil orânduirii sociale din țara noastră”, „cei semnați cu calomniile și injuriile la adresa politicii partidului și statului nostru”. Vlad ordona „anihilarea acțiunilor dușmănoase” prin măsuri „depline”, dar cu „discernământ politic (...) folosind mai intens posibilitățile oferite de organele de miliție”⁵⁰. Adică exact ce a făcut în cazul Ursu. Citez : „Nu este de tolerat că din rândul unor asemenea elemente să apară cazuri ori situații de acțiuni ostile neprevenite la timp (...)”⁵¹. La ordinele lui Vlad, întreaga Direcție I se ocupa de „neutralizarea din faza incipientă a oricăror încercări de a se organiza nuclee contestatar-disidente în rândul scriitorilor, al altor oameni de artă și cultură”⁵².

VIII. „Deplina conspirare” a mistificării

Așa cum tocmai datorită semnării Convenției de la Helsinki, regimul Ceaușescu căuta să ascundă prin orice mijloace încălcarea drepturilor omului pe care o practica la scara întregii populații, tot așa încerca să disimuleze și camuflarea represiunii politice în cauze de drept comun. În „Ședința comună a Consiliului de Conducere și a Secretariatului Consiliului Politic ale Departamentului Securității Statului” din 12 martie 1986, la câteva luni după uciderea lui Gheorghe Ursu „sub acoperirea miliției” și a reacțiilor guvernului american în urma informării sale asupra crimei, Consiliul de Conducere al DSS atrăgea atenția tuturor șefilor unităților centrale de securitate ca, „în spiritul orientărilor și indicațiilor primite în permanență din partea conducerii partidului, personal al Comandantului nostru suprem, tovarășul Nicolae Ceaușescu (...) pe viitor să asigure ca toate acțiunile operative de securitate care impun folosirea unor acoperiri (legendari) *din partea organelor de pașapoarte sau de miliție să se realizeze în condiții de deplină conspirare*” (subl.m.)⁵³.

⁴⁷ Arhiva CNSAS, D 21, vol. 56, f. 1 și urm.

⁴⁸ Arhiva CNSAS, P 58684 (Dosarul Penal al Securității nr. 66142), vol. 17 din dosarul 2500/2/2017 al Curții de Apel București.

⁴⁹ A se vedea, ca exemplu, Arhiva CNSAS, D 21, vol. 55, f. 120.

⁵⁰ Arhiva CNSAS, D 131, vol. 1, P. II, f. 38.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Arhiva CNSAS, D 120, vol. 1, f. 10 și urm.

⁵³ Arhiva CNSAS, D 552, f. 174.

IX. Generalizarea deghizării represiunii în anii '80

În anul 1981, Direcția a VI-a (Cercetări Penale) a Securității raporta conducerii DSS că „pentru prevenirea constituirii unor anturaje de persoane care erau pretabile la săvârșirea de fapte ce fac obiectul muncii de securitate, s-au întreprins măsuri mai ferme și diversificate – specifice muncii de securitate ori de miliție – care au asigurat împiedicarea formării unor grupuri de elemente dușmănoase sau neutralizarea unor astfel de tendințe”⁵⁴.

În anul 1980, una din preocupările majore ale Securității a fost, ca și în alți ani, „prevenirea, descoperirea și lichidarea acțiunilor de redactare și difuzare a unor înscrisuri cu conținut dușmănos” sub „influența nocivă a postului de radio «Europa Liberă»” și „acțiunile turbulente, cărora încercau să le dea o tentă politică, cu scopul de a expune orânduirea noastră socialistă denigrării din exterior”⁵⁵. Față de aceștia „s-a acționat cu mai multă operativitate, prin măsuri mai ofensive (...) atât prin măsuri cu caracter penal, cât și prin măsuri diversificate de prevenire”; prin desemnarea unora din autori că „bolnavi psihic” față de care „s-a acționat prin obligarea la tratament medical (...) și internarea medicală a celor periculoși”; în sfârșit, „s-a acționat cu bune rezultate, împreună cu organele de miliție, pentru neutralizarea unor astfel de acțiuni *prin sancțiuni de drept comun (subl.m.)*”⁵⁶.

Din aceeași notă a securității județene Bacău menționată anterior rezultă că șeful Securității la acea data, Tudor Postelnicu, le-a trasat următoarea sarcină șefilor de securități județene: „*Să-i găsim ca borfași, ca hoți (subl.m.)*, să acționăm cu miliția, cu alte organe din statul nostru și să nu facem din aceasta o chestiune politică care, ulterior, să aibă implicații asupra intereselor românești peste hotare”⁵⁷.

Din aceste motive, cazurile de condamnare pentru „propagandă împotriva orânduirii socialiste” au fost relativ puține sub regimul duplicitar ceaușist. Și asta, încă o dată, pentru că disidenții, mai ales arestați pe motiv politic, „nu dădeau bine” imaginii externe a dictatorului. Marea majoritate a cazurilor s-au soluționat printr-o condamnare de drept comun, care constituia „respectarea neabătută a ordinelor Comandantului suprem, și a conducerii DSS”⁵⁸. În anul 1985, Vasile Gheorghe, șeful Direcției a VI-a Cercetări penale stabilise o politică precisă a mistificării: „Când se va stabili că anumite elemente au săvârșit atât fapte antisociale care fac obiectul muncii de securitate, cât și infracțiuni de drept comun, contravenții sau abateri (...) vor fi luate, după caz, fie măsuri de prevenire pe linie de securitate și, concomitent, de sesizare a organelor competente, fie numai de sesizare a acestor organe. În situațiile în care intervenția organelor de securitate ar putea conduce la unele implicații negative, vor fi luate măsuri numai pe linia altor organe (...). Acțiunile de destrămare a unor anturaje cu astfel de preocupări [cultice] [vor fi] realizate, de regulă, prin intermediul organelor de miliție (...). Cazurile în care se preconizează luarea de măsuri de prevenire împotriva cetățenilor străini [vor fi luate] cu discernământ sporit, cu participarea organelor de cercetare penală a securității, iar finalizarea acestora se va face sub acoperirea altor organe (pașapoarte, miliție etc.)”⁵⁹.

⁵⁴ Arhiva CNSAS, D 552, f. 17 verso.

⁵⁵ Arhiva CNSAS, D 552, f. 18 verso.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Arhiva CNSAS, D 16527, vol. 63, f. 95-106.

⁵⁸ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 88.

⁵⁹ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 98.

Descoperim astfel în aceste dosare mii de cazuri de opoziție și disidență mai puțin sau deloc cunoscute, care au fost „rezolvate” de Securitate prin „sesizarea altor organe”, inclusiv Procuratura Generală, evident pentru înscenări de drept comun, similare cu cazul Gheorghe Ursu. Se „valorificau” astfel „informații despre intenții ostile” și „ca urmare aceste organe [respectiv Procuratura] au acționat, prin măsuri specifice, cu bune rezultate (...) evitându-se astfel intervenția organului de securitate”⁶⁰.

X. Cazuri de camuflare a anchetelor și condamnărilor politice

USLA (în conlucrare cu Direcția I și Direcția a IV-a)

Dosarele Securității aflate la CNSAS demonstrează că toate direcțiile Securității se ocupau, în principal, de represiunea deghizată. Se destramă astfel un mit întreținut de foști securiști până în ziua de azi (generalii Aurel I. Rogoian, Cristian Troncotă și Vasile Mălureanu, colonelul Gheorghe Cotoman) conform cărora cel puțin unele direcții, precum USLA, ar fi fost unități „profesioniste”, apărând unitatea teritorială a țării” împotriva „dușmanilor externi”. În realitate, din documente precum nota-raport a USLA din 26 iunie 1988, aflăm că „în conlucrare cu Direcția I și Direcția a IV-a” împotriva „unor elemente periculoase” capabile de „săvârșirea unor fapte de natură a afecta securitatea statului (...) în 13 cazuri s-a început urmărirea penală pentru infracțiuni de drept comun, 3 elemente au fost influențate pozitiv, iar alte 8 avertizate”⁶¹.

Un astfel de caz, tipic pentru genul de „obiective” din „baza de lucru” a USLA a fost „JORA”. Apreciat drept „element deosebit de periculos din București, care intenționa să detoneze materiale explozive în locuri publice din Capitală; a fost arestat – în urmă unei combinații – pentru furt din avutul personal, judecat și condamnat în conformitate cu prevederile legii. În caz se continuă măsurile de control, împreună cu Direcția a IV-a, pe timpul cât «JORA» se va afla în detenție”⁶². Se remarcă și aici similaritatea cu cazul inginerului Gheorghe Ursu, care a fost în continuare anchetat și torturat de Securitate în timpul detenției la miliție⁶³.

Tot USLA se ocupa de „destrămarea a 89 de anturaje necorespunzătoare la care erau atrase peste 25 de persoane, în special tineri scăpați de sub controlul familiilor și al factorilor educaționali. Într-un număr de 12 cazuri s-a dispus începerea urmăririi penale”⁶⁴. În legătura cu „obiectivele diplomatice”, USLA s-a preocupat nu atât de paza lor împotriva atentatelor, ci cu prevenirea intrării „în sediile misiunilor a persoanelor din categoria celor date în consemn ori care aveau asupra lor materiale cu conținut necorespunzător”⁶⁵.

La nivelul țării

Din tabelul statistic „Acțiuni și măsuri preventive – semestrul I/1988”, descoperim că la nivelul țării, Securitatea recursese la 4.912 „sesizări ale organelor de miliție și procuratură”, mai mult decât numărul avertizărilor, influențării pozitive și atenționărilor din

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Arhiva CNSAS, D 4038, vol. 1, f. 50 verso.

⁶² Ibidem.

⁶³ A se vedea declarațiile martorilor și documentele Securității aflate în dosarul de la Curtea de Apel București nr. 2500/2/2017.

⁶⁴ Arhiva CNSAS, D 4038, vol. 1, f. 50 verso.

⁶⁵ Arhiva CNSAS, D 4038, vol. 1, f. 51.

aceeași perioadă, de unde putem trage o concluzie asupra magnitudinii deghizării represiunii „sub acoperirea miliției și procuraturii”⁶⁶.

Direcția a VI-a, Unitatea specială „S”

Direcția a VI-a (Cercetări penale), condusă în anii 1985-1989 de colonelul Vasile Gheorghe, în strânsă colaborare cu Unitatea Specială „S” (înscrisuri) a implementat deghizarea represiunii în mod sistematic. „Acționând în spiritul Programului de măsuri al Departamentului Securității Statului pe anul 1985, împreună cu unitatea specială „S”, s-a trecut mai operativ la finalizarea, prin măsuri adecvate și, *de regulă, sub acoperirea organelor de miliție (subl.m.)*, a 81 de cazuri de autori de înscrisuri cu conținut necorespunzător. În cercetări s-a acordat o mai mare atenție stabilirii mobilului și scopului urmărit de făptuitori și, atunci când s-a impus tragerea la răspundere penală, prin extinderea cercetărilor, *am realizat aceasta, pentru infracțiuni de drept comun (subl.m.)*. De exemplu, într-un caz de difuzări masive de înscrisuri cu conținut deosebit de virulent, al cărui autor era un inginer care vroia să fie condamnat pentru o infracțiune politică spre a se face cunoscut în străinătate, ca fiind persecutat pentru delict de opinie, în urma verificărilor mai ample, am descoperit că de fapt acesta era hoț, sustrăgând curent electric în valoare de peste 30000 lei. (...) L-am trimis în judecată pentru furt, fapt ce a devenit cunoscut și în cercul său de relații, fiind astfel *demascat că infractor de drept comun (subl.m.)*. Raportez că datele obținute ulterior luării măsurilor împotriva acestor categorii de persoane relevă eficiența lor, întrucât cei în cauză n-au mai recurs la repetarea faptelor”⁶⁷.

Trebuie subliniat aici că raportul de mai sus acoperă exact anul 1985 când, conform probelor din dosarul nr. 2500/2/2017 aflat în judecată la Curtea de Apel București, inginerul Gheorghe Ursu a fost anchetat, torturat și ucis de Securitate „sub acoperirea miliției”, el făcând evident parte din cele 81 de cazuri de „autori de înscrisuri cu conținut necorespunzător”. Rezultă deci că acel caz nu a fost o excepție, ci mai degrabă, conform „regulii”. De altfel, în același an 1985, anchetatorul și torționarul principal al lui Gheorghe Ursu, Pîrvulescu Marin, a fost evidențiat pentru o „contribuție mai mare adusă la îndeplinirea sarcinilor ce au stat în fața unității în anul 1985, pe linie de cercetare penală”⁶⁸.

De remarcat și faptul că acțiunile Direcției a VI-a făceau parte din represiunea politică generalizată și sistematică îndreptată împotriva opozițiilor regimului Ceaușescu, ordonată de dictatorul însuși: „Concluziile desprinse din cercetările efectuate în cazurile privind (...) difuzările de înscrisuri, ca și în alte 7 cauze penale având în vedere propaganda împotriva orânduirii socialiste, instrumentate în 1985, impun ca, în activitatea de viitor, să ținem permanent seama de orientarea fundamentală, subliniată cu claritate de Secretarul general al partidului în raportul prezentat la Congresul al XIII-lea, în sensul că «trebuie să respingem cu hotărâre toate încercările făcute de cercurile reacționare, imperialiste, de a denigra mărețele realizări ale poporului nostru», cerință care trebuie să constituie suportul măsurilor ferme de prevenire și combatere a oricăror acțiuni sau manifestări ostile orânduirii noastre socialiste”⁶⁹.

Rapoartele Direcției a VI-a a Securității demonstrează subordonarea totală a justiției comuniste față de poliția politică. Iată un exemplu, repetat de fapt în fiecare an: „În anul 1984 nu ne-am înregistrat cu nici un caz de reținere sau arestare nelegală, de achitare sau de

⁶⁶ Cota CNSAS, C 4038. vol. 1, f. 32-33.

⁶⁷ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 23.

⁶⁸ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 5 verso.

⁶⁹ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 5.

restituire pentru completarea și refacerea urmăririi penale. În cercetarea și finalizarea tuturor cazurilor, în care s-au dat soluții penale, am conlucrat permanent și principial cu organele de procuratură și justiție⁷⁰.

Direcția I și Direcția a VI-a: camuflarea represiunii în domeniul cultelor

Planurile de măsuri ale Direcției a VI-a prevedeau că „împotriva persoanelor care se dedau la manifestări și acțiuni ostile sub acoperirea cultică sau sectantă, se va acționa, de regulă, prin măsuri de influențare, administrative sau de sancționare realizate de alte organe (subl.m.), intervenindu-se direct numai când acestea s-au dovedit ineficiente, iar în raport cu eventualele implicații nedorite, situația operativă permite aplicarea unor măsuri de securitate. Acțiunile de destrămări de anturaje – realizate, de regulă, prin intermediul organelor de miliție (subl.m.) – vor fi întreprinse numai după obținerea avizului Direcției I și Direcției a VI-a”⁷¹. Aceasta pentru că Securitatea dorea să evite pe cât posibil alertarea reprezentanților cultelor respective din străinătate.

Pentru a înțelege „complexitatea” acțiunii Securității în domeniul cultelor este probabil folositoare prezentarea unui caz concret. Astfel, pentru „secta ilegală «Martorii lui Iehova», Direcția I a elaborat metode și procedee mai ofensive de acțiune, vizându-se compromiterea și neutralizarea, în special, a elementelor cu rol de conducere (subl.m.), de regulă, prin măsuri de influențare, administrative, sau de sancționare realizate de alte organe”⁷². Astfel, în dosarul de urmărire informativă «Dîmbeanu», obiectivul era un element din conducerea pe țară a sectei și „s-au încercat variante de descurajare și influențare pozitivă”⁷³. Întrucât nu s-a reușit „compromiterea lui față de aderenții sectei (...) s-a hotărât luarea în studiu a membrilor familiei”⁷⁴. A fost folosit în acest scop unul din frații „obiectivului”, „șofer pe un autotren frigorific” și „depozitar de materiale de propagandă”, căruia i s-a făcut percheziție „sub acoperirea organelor de miliție”. I s-au găsit „materiale de propagandă și 30 kg carne de porc”. S-a „accelerat” astfel judecarea publică a fratelui lui «Dîmbeanu» unde, „prin rețea, s-a asigurat participarea unui număr cât mai mare de iehoviști” și la care „apărarea a fost făcută de o sursă a organelor de securitate”. Ca urmare, „cel în cauză a fost condamnat la un an și șase luni închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar, iar procesul a dus la compromiterea lui «Dîmbeanu», taxat de iehoviști drept mincinos și parvenit, întrucât fratele său era un hoț, fără a se aminti ceva de materialele iehoviste găsite la domiciliul său. Prin sursele informative, atmosfera creată în jurul obiectivului a fost amplificată, ceea ce a condus la compromiterea și discreditarea sa totală, astfel că în prezent, majoritatea iehoviștilor nu îl mai recunosc de conducător. Această acțiune continuă pentru a determina conducerea pe țară să treacă la excluderea din sectă a lui «Dîmbeanu», acțiune sprijinită și de publicarea în presa locală a unui material pe tema «cinstei» și «corectitudinii» liderilor iehoviști”⁷⁵.

⁷⁰ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 40.

⁷¹ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 98

⁷² Revista *Securitatea* nr. 3 (75)-1986, p. 45-46.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Ibidem.

XI. Avantajul „informativ-operativ” al camuflării anchetelor politice

Pentru Securitate, un alt avantaj al deghizării represiunii l-a reprezentat posibilitatea ca, odată arestați de miliție, opozații să fie cercetați în continuare în stare de arest, ca și în cazul Ursu, „interogați într-un stil ofensiv” și „cu fermitate sporită, pentru descoperirea cu operativitate a tuturor participanților”, „renunțând la măsurile timide” (adică folosind tortura), toate aceste măsuri nemaiputând fi puse pe seamă Securității, și „fără ca acțiunile noastre să constituie prilej de adresare a celor interesați (...) la diferite organe și organisme internaționale” făcând „uz de drepturile omului”⁷⁶. Este exact ceea ce Securitatea a încercat să realizeze în cazul Ursu, reușind să amâne tragerea la răspundere a vinovaților cel puțin până în anul 2016, adică până la trimiterea în judecată a miniștrilor Postelnicu și Homoștean și torționarilor din Direcția a VI-a Pîrvulescu și Hodiș.

În articolul strict secret „Modalități de sporire a contribuției organelor de cercetare penală la rezolvarea unor sarcini operative de securitate”⁷⁷, fostul maior de Securitate din Direcția a VI-a cercetări penale, Alexandru Olaru (ajuns general SRI după Revoluție), oferă cheia avantajului „informativ-operativ” al camuflării anchetelor penale sub acoperirea miliției.

Folosirea anchetelor penale pentru rezolvarea „cu mai multă eficiență” a unor sarcini operative de securitate făcea parte din programele de măsuri ale Departamentului Securității Statului adoptate în ultimii ani ai comunismului. Să amintim aici că prin „sarcini operative” se înțelegea obținerea de date care priveau alte persoane decât cele anchetate și care puteau fi exploatate de alte direcții ale Securității decât Direcția a VI-a, respectiv Direcțiile I-V, care efectuau monitorizarea populației României pentru a preîntâmpina „manifestări ostile”, „diversioniste”, „anarhice” sau „teroriste”, „coagularea de grupări contestatatoare” etc., în toate sferile de activitate (Direcția I: artă-cultură, presă, culte, sport, legături cu „Europa Liberă”; Direcția a II-a: economie etc.). Conducerea DSS cerea deci Direcției a VI-a „să-și aducă o contribuție mai mare, în forme și modalități specifice, la rezolvarea tuturor sarcinilor ce revin securității statului”⁷⁸.

„Modalitățile specifice” la care se referea maiorul Olaru pot fi deduse cu ușurință parcurgând întregul articol. Astfel, el vorbește de „dezvoltarea continuă a discernământului politic și profesional-juridic al ofițerilor de securitate, pentru a sesiza cu operativitate toate implicațiile – politice, economice, sociale, juridice, operative” de pe poziția de „activiști de partid”⁷⁹. Deci, e vorba de politica partidului, a „Conducătorului suprem”, de a evita „implicațiile externe nedorite” ale represiunii politice și de a îmbrăca ancheta într-o formă fie „economică”, adică „furt” (învinuire de drept comun), fie „socială”, prin „compromiterea și izolarea obiectivului”.

Astfel, „discernământul” trebuia folosit pentru a „obține un volum sporit de date și informații de interes operativ”, și anume prin „sesizarea cu promptitudine a faptelor și împrejurărilor care, din diverse motive, nu au fost stabilite în totalitate în cursul urmăririi sau supravegherii informative și elucidarea acestora pe parcursul cercetărilor, fără a (...) accepta

⁷⁶ Arhiva CNSAS, D 16527, vol. 63, f. 95-106.

⁷⁷ Revista *Securitatea* nr. 3 (75)-1986, p. 55.

⁷⁸ Ibidem.

⁷⁹ Idem, f. 56.

(...) că o serie de aspecte esențiale ale cazului nu ar putea fi cunoscute prin mijloacele muncii informativ-operative”⁸⁰.

Devine clar că „datele de interes operativ” care nu au putut fi „stabilite în totalitate în cursul urmăririi sau supravegherii” sunt cele legate de „anturajul obiectivului”, care s-ar putea să aibă aceleași „concepții dușmănoase” cu „obiectivul” și care ar putea duce la ceea ce dictatorul ura mai mult: o „grupare ostilă”. Era deci necesară „extinderea cercetărilor asupra persoanelor (...) care au înlesnit sau favorizat comiterea infracțiunilor ce se cercetează”⁸¹.

Dar cum putea contribui ofițerul de cercetare penală la obținerea acelor date care n-au fost obținute „în cursul urmăririi și supravegherii obiectivului” de către celelalte Direcții informativ-operative, deci în stare de libertate? E vorba evident de deghizarea cauzei „ce se cercetează” într-una de drept comun, ceea ce permite anchetatorului să dea un caracter „mai ofensiv tuturor interogatoriilor” și să „manifeste fermitate sporită”, renunțând la „măsurile timide” ale altor Direcții. Și asta pentru că, în detenție, la miliție, anchetatorii Direcției a VI-a puteau să tortureze „obiectivul” fără riscul unor „implicații internaționale” (cazul nefiind politic, ci de drept comun, și pe deasupra „obiectivul” fiind „compromis”) și fără a putea fi trași vreodată la răspundere pentru infracțiuni contra umanității.

Maiorul Olaru exprimă în continuare, explicit, metoda: „(...) autorii de înscrisuri cu conținut dușmănos” să fie trași „la răspundere penală (...) pentru infracțiunile de drept comun săvârșite, evitându-se astfel o serie de implicații ce pot apărea”⁸². După cum s-a mai arătat, „implicațiile” se referă la imaginea externă a regimului Ceaușescu. „De asemenea, ori de câte ori, alături de infracțiuni date în competența organelor de securitate, pot fi reținute și fapte de drept comun, se va efectua urmărirea penală pentru toate aceste fapte, în vederea realizării scopului sus-menționat. Pe această linie se va asigura în continuare perfecționarea conlucrării cu organele de procuratură și miliție, iar în cazurile în care interesele deosebite ale organelor de securitate impun aceasta (în vederea lămuririi temeinice a unor probleme operative de securitate) se vor efectua cercetări în conlucrare și sub acoperirea acestor organe”⁸³.

În concluzie, maiorul Olaru Alexandru, care în acei ani era coleg cu maiorul Pîrvulescu Marin, cel care a „instrumentat” cazul Gheorghe Ursu în 1985, oferă în acest articol din 1986 exact „soluția” dată de colegul său în acel caz: arestarea „obiectivului” „sub acoperirea miliției” pentru un pretext de drept comun (valută) și continuarea cercetărilor prin „mijloacele muncii informativ-operative” de către organele de cercetare penală ale Securității pentru a aprofunda ceea ce Iulian Vlad ceruse Direcției a VI-a: să afle „natura relațiilor [lui Gheorghe Ursu] cu alți scriitori cu concepții dușmănoase”⁸⁴, pe care Gheorghe Ursu refuzase să le declare în „cursul urmăririi și supravegherii”. Conform autorului, pentru a putea obține aceste date, anchetatorii trebuiau să fie „ofițeri de securitate combativi și militanți, care cunosc bine sarcinile ce revin aparatului de securitate pe toate profilurile de muncă”⁸⁵ (cei doi ofițeri, Olaru și Pîrvulescu, se făcuseră de altfel remarcați împreună de conducerea Direcției a VI-a încă din 1984, „pe linia de sprijin și îndrumare a securităților județene”⁸⁶, drept pentru care Olaru fusese avansat de la căpitan la maior).

⁸⁰ Revista *Securitatea* nr. 3 (75)-1986, p. 57.

⁸¹ Revista *Securitatea* nr. 3 (75)-1986, p. 58.

⁸² Revista *Securitatea* nr. 3 (75)-1986, p. 57.

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ (http://gh-ursu.org.ro/cazul_pirvulescuDocumenteDUI.html)

⁸⁵ Revista *Securitatea* nr. 3 (75)-1986, p. 56.

⁸⁶ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 44 verso.

XII. Cazul Gheorghe Ursu – emblematic pentru deghizarea presiunii

În anul 1985, șeful Direcției a VI-a (cercetări penale) a Securității, colonelul Vasile Gheorghe, le cerea anchetatorilor ca „în cazurile cu autori de înscrisuri” să se „insiste pentru a se stabili anturajul făptuitorului și concepțiile politice ale componenților acestuia, instigatorii sau complicii la astfel de acțiuni”⁸⁷. Este exact ceea ce au încercat anchetatorii Direcției a VI-a, Marin Pîrvulescu și Vasile Hodiș să obțină de la inginerul Gheorghe Ursu, după cum rezultă din dosarul său penal⁸⁸. Acuzațiile inițiale împotriva acestuia au fost prezentate de Vasile Gheorghe lui Iulian Vlad la începutul anului 1985:

- „în anii 1978 și 1981, (...) a furnizat postului de radio autointitulat „Europa Liberă” 2 materiale în care a comentat de pe poziții dușmănoase măsurile luate de partid în domeniul construcțiilor din România, care au făcut obiectul mai multor emisiuni (...);

- a copiat 4 citate (...) ce conțin referiri la necesitatea luptei împotriva statului și le-a afișat la locul său de muncă, cu scopul de a atrage atenția că situația critică din vremurile respective [(...) în timpul regimurilor fasciste] s-ar potrivi în prezent realităților din România (...). Din anul 1974 întreține legături cu elemente din emigrația reacționară română de la Paris, comentatori ai postului de radio autointitulat «Europa Liberă», de la care a primit și introdus în țară, în anii 1974 și 1978, mai multe tipărituri în limbă română cu conținut anticomunist (...);

- ține, în vederea publicării, un jurnal în care, pe parcursul timpului, a făcut numeroase consemnări ce denigrează realitățile din țara noastră, politica internă și externă a statului român, inserând și comentarii dușmănoase din emisiunile postului de radio autointitulat «Europa Liberă». Însemnările mai conțin și grave manifestări de calomniere și defăimare a conducerii de partid și de stat (...);

- având în vedere că *Ursu Gheorghe Emil* a desfășurat o intensă activitate de propagandă dușmănoasă prin acțiuni directe sau prin intermediul unor oficine de propagandă reacționară din străinătate (...), împotriva acestuia urmează a se începe urmărirea penală, continuarea cercetărilor sub stare de arest și trimiterea în judecată pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 166 alin. (2) C.pen. (...). Întrucât cel în cauză întreține legături apropiate cu unii scriitori care se află în atenția organelor de securitate pentru concepțiile lor dușmănoase, urmează să se clarifice și natură relațiilor cu aceștia (subl.m.)”⁸⁹.

Pentru că inginerul Ursu refuza să „coopezeze” în ancheta în stare de libertate [„Refuz să scriu în declarații numele prietenilor (...)”⁹⁰], șeful Securității interne Iulian Vlad i-a cerut explicit lui Vasile Gheorghe, în nota „personală” din 1985 către Șeful Direcției a VI-a: „Unde și în ce mod au proliferat acțiunile celui în cauză? (...) De ce nu s-au aprofundat până acum legăturile în rândul scriitorilor? Despre ce este vorba mai concret?”⁹¹

⁸⁷ Arhiva CNSAS, D 9982, vol. 1, f. 45 verso.

⁸⁸ Arhiva CNSAS, P 58684 (Dosarul Penal al Securității nr. 66142), vol. 17 din dosarul 2500/2/2017 al Curții de Apel București.

⁸⁹ Raportul DSS nr. D/0290247/30.01.1985 (Dosarul „Udrea”, vol. 2, f. 9-10, aflat în vol. 19 al cauzei).

⁹⁰ Arhiva CNSAS, P 58684 (Dosarul Penal al Securității nr. 66142), vol. 17 din dosarul 2500/2/2017 al Curții de Apel București, f. 37 verso.

⁹¹ Arhiva CNSAS, P 58684, f. 80-82, ce pot fi văzute și aici (<http://gh-ursu.org.ro/19850731-DosarPenal-f82-NotaLaIulianVlad.jpg>).

La indicația aceluiași Iulian Vlad, nota a fost urmată la scurt timp de arestarea inginerului Ursu „sub acoperirea miliției”. În detenție la Inspectoratul General al Miliției (IGM), aceiași anchetatori din Direcția a VI-a, Marin Pîrvulescu și Vasile Hodiș l-au torturat că „să divulge și numele altor colegi ai inginerului Ursu” (martorul Caracostea), respectiv „natura relațiilor cu scriitorii cu concepții dușmănoase” (conform planului lui Vasile Gheorghe), „ce legături avea cu persoanele din afară” (Ioniță Ștefan), „rețelele care l-au ajutat să scoată materialele din țară” (Clită Marian), pentru „că nu au reușit să afle de la el ce-i interesa” pe anchetatori (Popa Dan), respectiv „problema jurnalului și relațiile cu prietenii” (Ivan Ștefan) și „legăturile cu Europa Liberă” (Udrea Marian). În final, martorii susțin că, deși a fost „bătut de anchetatori pe criterii politice”, „ca să spună ce vroia anchetatorul” (Hârșu Ilie) și a fost adus de la ancheta din biroul maiorului Pîrvulescu „în pătură, întrucât nu mai putea să meargă” (Casapu Mitruș, Palamariu Florinel, Popa Dan) și „ținându-se de burtă” (Popa Dan), „Ursu nu a recunoscut la anchetă ceea ce îi interesa” pe anchetatori (Udrea Marian)⁹².

Martorii confirmă la rândul lor și motivul deghizării anchetei politice a lui Gheorghe Ursu sub pretextul de drept comun: „de fapt, motivul arestării lui este politic; a spus că deoarece nu era în interesul regimului să figureze cu deținuți politici, l-au arestat pentru deținere de valută; Palamariu Florinel era anchetat de Securitate” (martorul Ivan Ștefan). Declarațiile se află în dosarul procesului uciderii lui Gheorghe Ursu și pe site-ul Fundației Gheorghe Ursu⁹³.

Cazul Ursu s-a înscris printre cele „de complexitate sporită” nu numai datorită „relațiilor cu scriitorii cu concepții dușmănoase” și potențialului de constituire a unui „grup ostil”, dar și a legăturilor inginerului cu redactorii Europei Libere, Virgil Ierunca și Monica Lovinescu, și a scrisorilor trimise acestora, care fuseseră citite pe post în anii 1979 și 1981, în care Gheorghe Ursu îl acuzase pe Ceaușescu de politici criminale în construcții și abuzuri dezastruoase pentru cultura română. „Descoperirea, neutralizarea și luarea sub control a canalelor de legătură ale cercurilor, grupărilor și posturilor de radio reacționare din exterior cu elemente ostile din țară” erau, după cum s-a văzut, o prioritate a Securității, ca și „demascarea intențiilor dușmănoase ale unor elemente” din lumea literelor și artelor, și în mod special contactele din țară ale lui Virgil Ierunca și Monicăi Lovinescu⁹⁴. Ursu făcea parte dintre „autorii de înscrisuri dușmănoase”, vinovați si de „contactarea crainicilor, funcționarilor ori colaboratorilor officinelor de propagandă reacționară”⁹⁵.

Mai mult, despre acest caz aflaseră mai mulți oficiali americani. Aceștia au făcut presiuni în timpul detenției lui Gheorghe Ursu pentru eliberarea lui. Conform logicii „deghizării represiunii”, ministrul de Interne de atunci, Gheorghe Homoștean, și ministrul de Externe, Ștefan Andrei, au răspuns că Ursu era un caz de drept comun, nu politic (conform metodei cunoscute de „compromitere”, Securitatea îl numea chiar „un traficant notoriu”⁹⁶, deși fusese arestat de miliție pentru 17 dolari). În aceste condiții, „discernământul politic” la vârful regimului Ceaușescu a decis, evident, că „obiectivul” nu trebuia să mai iasă viu din arestul miliției. Din mărturiile aflate la dosar rezultă că acesta nu se lăsa „re-educat”. Ar fi vorbit, deci, odată aflat în libertate. Și evident ar fi dezvăluit natura politică a arestării și torturii la care fusese supus, un risc pentru regimul Ceaușescu de a-și compromite relația cu SUA și

⁹² A se vedea (http://gh-ursu.org.ro/cazul_pirvulescuMarturii.html).

⁹³ (http://gh-ursu.org.ro/cazul_pirvulescuMarturii.html)

⁹⁴ Revista *Securitatea* nr. 3(63)-1983, p. 15 și urm.

⁹⁵ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 1, f. 79 verso.

⁹⁶ Dosarul de la Curtea de Apel București nr. 2500/2/2017, vol. 12, f. 81, 84-85, 87.

clauza națiunii celei mai favorizate. Gheorghe Ursu a murit în detenție pe 17 noiembrie 1985, ca urmare a bătăilor „sălbaticе” primite cu două zile înainte, în timpul anchetei la maiorul Pîrvulescu, pe fondul unor torturi sistematice la care fusese supus pe toată durata celor două luni petrecute în arestul IGM, în special în timpul anchetelor la Securitate. După câteva zile i-ar fi expirat cel de-al doilea mandat de arestare preventivă și ar fi început procesul simulat de drept comun.

XIII. Alte cazuri de deghizare a represiunii – Direcția I

Citez din câteva alte cazuri care intră în categoria aceluiași fenomen de deghizare a represiunii:

- „M.I., 24 ani, electrician, condamnat pentru propagandă dușmănoasă (...). Ponegrea personalității ale vieții politice, denatura realității din țară, crea stări de spirit negative (...). S-a procedat la cercetarea informativă și avertizare. De asemenea, apreciind că sus-numitul prezintă pericol potențial pentru securitatea statului, fiind un element anarhic și turbulent, au fost luate măsuri de perfecționare a cooperării cu miliția municipiului Pitești. Astfel, cel în cauză a fost sancționat conform procedurii de urgență la 4 luni închisoare, săvârșind o faptă stabilită și sancționată prin decretul 153/709 și urmează să fie trimis în instanță pentru infracțiunea de vătămare corporală gravă – prin aruncare de substanță corosivă, asupra unei persoane, coleg de muncă. După condamnare, M.I. va mai fi anchetat pentru clarificarea în întregime a activității sale, inclusiv în legătură cu materiale cu conținut dușmănos, găsite și ridicate la percheziția domiciliară”⁹⁷;

- „Urmărindu-se eficiența muncii preventive, sunt avute în vedere (...) faptele date în competență miliției. Despre B.C. (...) fost șef al organizației Frăția, medic la Spitalul de neuropsihiatrie din Poiana Mare, județul Dolj (...) s-au obținut informații potrivit cărora respectivul, în schimbul unor foloase materiale, învoia fără temei bolnavi (...). Sus-numitul a fost arestat și se află în cercetarea acestor organe”⁹⁸;

- „U.G. din Suceava, în vârstă de 62 de ani, funcționar la cooperativa «Constructorul» (...). Din urmărirea informativă a rezultat că cel în cauză are manifestări profund dușmănoase la adresa orânduirii noastre socialiste. În anul 1984 fiind în cercetarea organelor de miliție pentru infracțiunea de delapidare (...). În ambele situații se continuă urmărirea informativă”⁹⁹;

De notat că și acest caz s-a finalizat cu știrea „tov. general-colonel Iulian Vlad” căruia i-a fost „prezentat cu propunerea de a fi inclus în buletinul DSS”¹⁰⁰. Anchetatorii chiar mulțumeau șefului DSS pentru ajutorul dat în aceste „soluționări”, la care „o contribuție substanțială (...) au avut indicațiile date de conducerea securității”¹⁰¹. În unele cazuri, „exemplarele nr. 2 strict secrete” din respectivele soluții erau „trimise la conducerea DSS” (într-unul din cazuri, pe 21 noiembrie 1985, la patru zile după uciderea lui Gheorghe Ursu)¹⁰². De aici rezultă, o dată în plus, că această metodă de camuflare a represiunii era cunoscută și ordonată de la vârful ierarhiei regimului.

⁹⁷ Arhiva CNSAS, D 131, vol. 1, P I, f. 114.

⁹⁸ Idem, f. 95.

⁹⁹ Arhiva CNSAS, D 131, vol. 1, P I, f. 116, datată 30 august 1985.

¹⁰⁰ Ibidem.

¹⁰¹ Idem, f. 117.

¹⁰² Idem, f. 128

- „D.G., în vârstă de 60 de ani, funcționar, semnalat cu frecvente manifestări dușmănoase la adresa orânduirii noastre socialiste și injurii aduse organelor de partid și de stat. Din materialele verificate, obținute în procesul urmăririi informative a rezultat că este un element cu atitudine anarhică și fanatic care face comentarii ostile în prezența persoanelor cu care venea în contact, exteriorizându-și concepțiile dușmănoase la adresa orânduirii socialiste (...). În același timp avea preocupări să intre în legătură cu postul de radio «Europa Liberă» și cu Ambasada RFG din București pentru a-și face cunoscută poziția sa. Măsurile repetate întreprinse asupra acestuia pentru contracararea activității sale nu au avut efect pe planul descu-rajării și neutralizării, întrucât prin atitudinea adoptată a continuat să fie capabil de a trece la unele fapte anarhice și protestatare.

Intensificându-se urmărirea informativă, s-au obținut date din care rezultă că D.G. a delapidat o sumă de peste 40.000 lei din încasările făcute la spectacole muzical-sportive organizate la Sala Polivalentă din Iași. Fiind sesizate organele de miliție, după documentarea operativă a cazului, s-a dispus trimiterea în judecată a acestuia, în stare de reținere pentru delapidare, fals și uz de fals în dauna avutului obștesc. (...) Judecătoria locală Iași l-a condamnat pe D.G. la 7 ani închisoare și a dispus recuperarea prejudiciului acuzat. Se acționează în cooperare cu organele de contrainformații militare din penitenciar pentru cunoașterea activității acestuia și în scopul compromiterii, se va publica un articol în presa locală”¹⁰³.

XIV. Direcția a VI-a Cercetări penale – Rapoarte

În aceste rapoarte descoperim inculparea pentru diverse învinuiri fictive și condamnarea la diverse pedepse a sute de opozanți ai regimului.

„Din 7 elemente care au întreprins acțiuni ostile vizând schimbarea orânduirii socialiste în țara noastră (...) într-un caz instanța a pronunțat internarea medicală a inculpatului, conform art. 114 C.pen., acesta fiind bolnav psihic”¹⁰⁴.

„(...) Două persoane au fost condamnate pentru săvârșirea infracțiunilor de speculă, delapidare, și fals intelectual, iar o persoană a fost internată medical”; „s-au avut în vedere indicațiile Conducerii Departamentului Securității Statului privind stabilirea în sarcina persoanelor vinovate și a altor fapte de drept comun (...)”; „Totodată s-a desfășurat activitate de cercetare penală sub acoperirea organelor de Miliție în mai multe cazuri, în scopul clarificării privind săvârșirea și a unor fapte îndreptate împotriva securității statului. Exemplificăm: cazurile de la securitățile Bihor și Municipiul București, soții MÎNDROIU în cazul S.N. care urmau să transmită în exterior unele date necorespunzătoare, cărora li s-a reținut în sarcină și deținerea de valută (...). Ofițerii serviciului și-au mobilizat eforturile pentru transpunerea în practică a obiectivelor stabilite prin Programul de măsuri al DSS pe anul 1989, pentru executarea întocmai a ordinelor DSS și comenzii unității, dând dovadă de discernământ politic și juridic în aplicarea dispozițiilor legii penale și a ordinelor de linie”; „în cazurile în care s-a probat săvârșirea unor fapte de drept comun, au fost sesizate organele de miliție sau procuratură competente”¹⁰⁵.

„S-a asigurat o cooperare mai bună cu organele de miliție și procuratură, în situațiile în care în sarcina persoanelor implicate s-a constatat și săvârșirea unor fapte de drept comun

¹⁰³ Idem, f. 128, 128 verso.

¹⁰⁴ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 4.

¹⁰⁵ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 10-11.

(...). Din analiza cazurilor de autori de înscrisuri cu conținut necorespunzător identificați, a rezultat că pe măsura intensificării propagandei dușmănoase din exterior îndreptate împotriva țării noastre, elementele declasate sau cu un scăzut nivel sau discernământ politic se fac ecoul emisiunilor denigratoare transmise de posturile de radio reacționare și, pe fondul unor nemulțumiri personale, se dedau la manifestări ostile sub forma trimiterilor poștale calomnia-toare la adresa orânduirii socialiste din țara noastră. *Cercetările în asemenea cazuri s-au efectuat, în marea lor majoritate, sub acoperirea organelor de miliție sau procuratură (subl.m.)*, au avut un caracter aprofundat, stabilindu-se adevăratele cauze care au determinat persoanele implicate să săvârșească asemenea fapte. Măsurile de finalizare, luate în asemenea cazuri, au fost diversificate, în funcție de situația fiecărei persoane și de gradul de vinovăție, de natură să dea garanții că pe viitor nu vor mai comise fapte de acest gen¹⁰⁶.

Din mai multe rapoarte ale Direcției de Cercetări Penale, inclusiv pe anul 1985, rezultă că în cazurile de „propagandă împotriva orânduirii socialiste”, „înscrisuri ostile sau cu caracter necorespunzător sau dușmănos”, „refuzul înapoierii în țară”, (infrațțiuni politice de care s-au ocupat direct și ofițerii Pîrvulescu Marin¹⁰⁷ și Hodiș Vasile¹⁰⁸, inculpați în cazul Ursu), „s-a acționat de regula sub acoperirea organelor de miliție (subl.m.)”¹⁰⁹, au fost soluționate „cu discernământ politic, profesional și juridic”¹¹⁰, prin „stabilirea unor fapte de drept comun”¹¹¹ și „sesizarea altor organe”¹¹². Această metodologie „preventivă” s-a aplicat conform „ordinelor și orientărilor Comandantului Suprem, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a ordinelor și indicațiilor conducerii DSS”¹¹³. Găsim astfel cazuri concrete unde „în sarcina persoanelor cercetate s-a stabilit, în afara faptelor de competența organelor de cercetare ale securității, și alte infrațțiuni, de drept comun, ca: abuz în serviciu împotriva intereselor obștești, luare și dare de mită, delapidare, primiri de foloase necuvenite, fals și uz de fals etc.”¹¹⁴

XV. Revolta de la Brașov

Folosirea pretextelor de drept comun pentru a masca anchetele politice asupra protestatarilor de la Brașov este cunoscută. În cartea *Ziua care nu se uită* citim următoarele: „«Schimbarea de macaz» de la anchetarea protestului politic prin transformarea lui în act huliganic a fost însoțită de un șir întreg de noi bătăi în anchetă, mai ales că declarații smulse cu greu, privind lozincile strigate și distrugerile însemnelor partidului trebuiau acum negate și înlocuite cu acte de distrugere a bunurilor publice”¹¹⁵.

¹⁰⁶ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 21.

¹⁰⁷ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 83 verso.

¹⁰⁸ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 54.

¹⁰⁹ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 44 verso.

¹¹⁰ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 47 verso, f. 49 verso. A se vedea și f. 80 verso: «o rezolvare într-o cauză poate să fie foarte bună sub aspect juridic, dar catastrofală din punct de vedere al consecințelor. Trebuie să rezolvăm problemele politic și nu pur juridic».

¹¹¹ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 103 verso : «fals și uz de fals, delapidare, înșelăciune (...), deținere de valută, operațiuni cu mijloace de plată străine».

¹¹² Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 104.

¹¹³ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 88.

¹¹⁴ Arhiva CNSAS, D 8852, vol. 23, f. 83 verso.

¹¹⁵ Declarația lui S. Airinei în M. Oprea (coord.), F. Bălănescu, S. Olaru, *Ziua care nu se uită*, Ed. Polirom, Iași, 2017, p. 271. A se vedea și monografia C.N.S.A.S. Acțiunea „1511” Brașov,

XVI. Consecințele deghizării represiunii ceaușiste

În istoriografia comunismului românesc s-a pus deseori problema „Cum s-a menținut dictatorul Ceaușescu la putere atâția ani?”. Deși urât de majoritatea populației, acest cult degradant al personalității s-a perpetuat atât de multă vreme tocmai datorită atacului generalizat și sistematic împotriva opozanților, executat de unul din cele mai represive aparate de control al populației din acei ani. Securitatea a reprezentat „brațul înarmat al partidului”, menirea ei fiind aceea de a impune, prin teroare și diversiune, dictatura comunistă. „Puterea Securității era practic fără limite, chiar și activiștii de partid și de stat de rang temându-se de această organizație diabolică (...). Diferențe existau, incontestabil, între ei: cei mai de la vârful organizației trasau strategiile de urmat, cei din eşaloanele medii organizau practic acțiunile ajutate de «tehnicieni» («specialiști» în ascultarea convorbirilor, controlul corespondenței, cenzură de toate felurile, recrutarea informatorilor etc.). Executanții de rang inferior arestau, spionau, torturau, ucideau. Cifrele avansate de oficialități, după Revoluție, vorbeau despre vreo 10.000-15.000 de oameni care au format vechea Securitate. În realitate, lucrau pentru Securitate sute de mii”¹¹⁶.

Tot în Raportul Final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România se propun și alte motive pentru „prelungirea tiraniei ceaușiste: memoria terorii anilor 1950, combinată cu uciderea – posibil demonstrativă – a inginerului *Gheorghe Ursu* în închisoare, în 1985, care «i-au ampuținat pe mulți dintre români să își facă publice protestele»”¹¹⁷.

Acest studiu mai adaugă o fațetă a represiunii, care a contribuit probabil și ea la menținerea paranoicului tiran la putere: mistificarea.

Au existat în „anii-lumină” disidenți anchetati și condamnați politic, de un curaj greu de imaginat pentru acea vreme (iată o lista, cu siguranță, din păcate, incompletă: de la Vasile Paraschiv și Paul Goma, Ion Negoșescu, Ion Vianu, Radu Filipescu, Gabriel Andreescu, Mihai Botez, Vlad Georgescu, Carmen Popescu, Dorin Tudoran, Dan Petrescu și Grupul de la Iași, Doina Cornea și fiul ei, Leontin Iuhas, Grupul de Acțiune Banat și Wiliam Totok, Iulius Filip, Dan Deșliu, Victor Totu, Ion C. Brătianu, Teodor Briscan, Nicu Stăncescu, Marin Iancu, Barabas Francisc, Borbely Ernő, Ion Bugan, Arpad Viski, Gheorghe Năstăsescu, Nicolae Lițoiu și Gheorghe Manu, membrii Sindicatului Liber al Oamenilor Muncii din România, Mircea Răceanu, Gheorghe Calciu-Dumitreasa, Radu Chesaru, până la grupul de la România Liberă – Petre Mihai Băcanu, Ștefan Niculescu Maier, Anton Uncu, Mihai Creangă și Alexandru Chivoiu¹¹⁸. Aceștia nu au putut să-și coaguleze însă eforturile într-o mișcare mai largă, cum au existat în Polonia sau Cehoslovacia acelor ani. A rămas în toți acești ani o

15 noiembrie 1987 (autori *O. Ionel* și *M. Demetriade*, volum în curs de apariție) bazată pe cercetări atât în arhivele naționale, cât și în cele din străinătate, inclusiv Open Society Archives din Budapesta.

¹¹⁶ Raportul Final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, f. 165

¹¹⁷ Raportul Final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, f. 375.

¹¹⁸ A se vedea reproduse mai multe dintre scrisorile adresate postului de radio Europa Liberă de către opozanții din țară în volumele: *M. Berindei, G. Andreescu*, Ultimul deceniu comunist. Scrisori către radio Europa liberă II 1986-1989, Ed. Polirom, Iași, 2014; *G. Andreescu, M. Berindei*, Ultimul deceniu comunist. Scrisori către radio Europa liberă I 1979-1985, Ed. Polirom, Iași, 2010.

întrebare dureroasă pentru conștiința națiunii române: „de ce am avut o opoziție atât de slabă numerică?”¹¹⁹

Poate că studiul de față oferă o explicație. Sau mai degrabă, un contra-argument. România a avut, se pare, o opoziție mult mai largă în anii '70 și '80; judecând după statisticile din documentele prezentate mai sus, datorită deghizării, anchetele și mai ales condamnările politice au reprezentat un procent infim din totalul de „obiective” ale represiunii ceaușiste, care s-au ridicat probabil la mii, poate zeci de mii de persoane. Într-un fel, se explică în acest fel și momentul Revoluției, când milioane de români (care-l detestau, evident, de mult timp pe dictator), au ieșit pe străzi, dovedind la rândul lor un curaj ce fusese greu de imaginat în anii anteriori.

Securiștii, care până în ziua de azi mai încearcă să cosmetizeze imaginea Securității într-una de „instituție patriotică”, printr-o sordidă campanie de dezinformare, au îngenuchiat acest popor mai bine de 40 de ani. Prin mistificarea descrisă în acest studiu, au reușit să ne mai lase încă o tristă moștenire legată de dictatură ceaușistă: aceea a rușinii colective a românilor că „n-am avut mai mulți opozianți”. Poate că a sosit timpul să o abandonăm. Am avut, iată, o opoziție mult mai largă – adevărați patrioți ai acelei epoci de tristă amintire – o opoziție ce ar trebui să iasă în sfârșit din anonimul „deghizării”.

O altă concluzie a acestei analize poate să reprezinte un argument pentru răspunsul la întrebarea dacă au existat, totuși, și «securiști buni?». După cum s-a văzut, mascarea represiunii a fost, la rândul ei, «conspirată». Și totuși, în interiorul Securității, după cum ne-o arată din plin dosarele citate, camuflarea represiunii cu «discernământ politic» a fost intens și în permanență statuat: în manuale și ordine, prelucrări, consfătuiri și bilanțuri, planuri de măsuri și rapoarte de activitate, la toate nivelurile. Or, deși toți trebuie să fi știut de ea, nici un securist nu și-a făcut în ultimii 27 de ani mea culpa în acest sens, deconspirând-o. Și redând astfel conștiinței colective a românilor, semnificativa opoziție eludată prin acel toxic «discernământ». Răspunsul la întrebarea amintită în capul acestui paragraf devine încă mai evident.

XVII. Direcții viitoare de cercetare

Acest studiu se bazează pe o cantitate infimă de documente, în raport cu fondurile arhivistice existente la CNSAS. Cu atât mai mică, dacă o raportat la ceea ce mai există încă în arhivele SRI, ale Ministerului de Interne etc., arhive care deocamdată, contrar legii, nu au fost încă predate și, deci, sunt inaccesibile cercetătorilor. Trebuie solicitate și preluate de către CNSAS toate dosarele represiunii: de la arhivele SRI, miliției, procuraturilor, tribunalelor, penitenciarelor comuniste care, iată, pot ascunde un mare număr de cauze care, la prima vedere, ar părea că nu au legătură cu persecuția politică.

Până atunci, rămân totuși de studiat la CNSAS sute de alte volume cu planuri de măsuri, rapoarte, corespondența, dosare-problemă și încă mult mai multe dosare individuale: penale și de urmărire informativă. Ele vor scoate la iveală, să sperăm, numele și soarta miilor de victime a căror curajoasă opoziție contra lui Ceaușescu a fost camuflată de Iulian Vlad și subordonații săi criminali prin mistificări și procese trucate.

¹¹⁹ Pentru o analiză de referință a acestei chestiuni, a se vedea *M. Berindei*, Roumanie: le naufrage planifié, *Politique internationale*, 44, été 1989, p. 57-74. Versiunea românească a apărut în *Revista 22*, nr. 46 din 17-23 noiembrie 1998, p. 9-11 și nr. 47 din 23-30 noiembrie 1998, p. 12-13.